

ריש כורי לא מוקמינן מינייהו, בנהרדעא אפילו ריש גרנותא לא מוקמי מינייהו, ויבמות מ"ה ע"ב רבא אנשריה: לרב מרי בר רחל ומניה בפורסי דבבל, ואע"ג דאמר מר שום תשים עליך מלך כל משימות שאתה משים אל יהו אלא מקרב אחיך, האי כיון דאמו מישראל, מקרב אחיך קרינן ביה, והרמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד אין מעמידין מלך מקהל גרים וכו' ולא למלכות בלבד אלא לכל שררות שבישראל, לא שר צבא לא שר חמשים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה לשדות, ואין צריך לומר דין או נשיא שלא הוא אלא מישראל, שאסור להעמיד גר לשום שררה בישראל. ומה שלא הזכיר בשו"ע, ונוסד רק לגבי פסול לזון על ידי כפייה, ביר"ד סימן רס"ט סעיף י"א, וחושן משפט סימן ז' סעיף א, צ"ע. והכלל שהזכרת מיד מלאכי כלי השו"ע סימן ג' שאם נזכר בבית יוסף הוי כהכרעה כללית לפסוק לכל המקומות ושינהגו בכל המקומות כפי אותו הפסק אבל כשלא פסק בב"י ההלכה אלא בספר הקצר (שו"ע) דעתו שלא יחוייב אותו פסק אלא בארץ המערב לבד, ובב"י הביא האיטור למנות גר לשררה דכפיה ביר"ד ס"ס רס"ט, ובח"מ ר"ס ז' ג"כ צ"ע, אבל נקודות אלו אינם נוגעים לעצם נידונינו משום שודאי שכן הלכה שאסור למנות גר לשום שררה.

והנזקין שכת"ר שאל עליו היה בקשר למינוי גר למלמד או מגיד שיעור או משגיח או אפילו ראש הישיבה. ורצה כת"ר להוכיח משמעה ואבטליון (גיטין נ"ז ע"ב וסנהדרין צ"ז ע"ב, מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים, מאן אינון שמעיה ואבטליון) ועוד. והנה חוץ ממה שלא ברור לנו בדיוק יחוסם של גדלים אלו, אם לא היתה אמם מישראל, לא שייך לדינא להוכיח מהם שהרי הם היו הכי גדולים בתקופתם והיו בשלשלת הקבלה, ומי יודע אם לא היה מין הוראת שעה, וכעין שהיה בדבורה הנביאה שהיתה שופטת (עי' תוס' כ"ק ט"ז ע"א ד"ה אשר, דבורה היו מקבלין אותה עליהם משום שכניה, ויבמות מ"ה ע"ב ד"ה מי לא טבלה, דעל פי הדיבור שאני) ומה שייך להתדמות להם.

אבל למעשה יש לידע, שהמצווה של ואהבתם את הגר (דברים עקב י' י"ט) מחייבת אותנו לקרבם ולהקל בכל עניינים אלו. ולפיכך אחר ישוב גדול נראה, שאין להחשיב משרות אלו בתקופתנו כענין של מעשה שררה, דעיקר תפקיד של ישיבה הוא ללמד לתלמידים כשהם רוצים. ומה שיש כח להמנהלים והראשי הישיבה על התלמידים לסלקם או שלא לקבל אותם לכתחילה וכדומה, אין זה אלא כמו שררה של בעה"ב על פועליו, שאין זה מעין מינוי לשררה כלל. ולפי זה משרות אלו אינם אלא כמילוי תפקיד וכענין של עסק, ואין לדמות זה למש"כ באג"מ יו"ד חלק ב' סימן מ"ד בענין מינוי אשה להשגיח להכשרים, דהוי מינוי של שררה. דהתם הוא מינוי לעשות נגד רצון בעה"ב ע"פ כח התורה שצונו להאכיל דברים כשרים כמו ריש כורי בקדושין ע"ז

בהגהות יעב"ץ. וזו פירוש הגמ' אליבא דרש"י. אבל תמוה מש"כ רש"י גם על משיח דאתי לב"ד הגדול, הא משיח באיזה מקום שיכוא ידעו תיכף כל העולם מזה, כדאמר דכיוון דאתי משיחא הכל הן עבדים לישראל. וא"כ לאיזה צורך כתב זה רש"י, ובגמ' הא לא הזכיר זה.

ועיין בריטב"א שהוא מפרש בלשון הגמ' דחל נזירות ממש, ולכן הקשה קושית כת"ר"ה דהא איגליא מילתא שלא בא בן דוד ולא חילא הנזירות כלל, ומטעם זה מפרש דה"ק הריני נזיר כיום שכן דוד אפשר לבא בו, שהוי נזיר גמור. והוא כפירוש ר"ת בתוס'. אבל מתוס' משמע שליכא הכרח לפירושו, דאפשר לפרש גם כיום שבא בן דוד ממש, ולא הוקשה להו כלום משום דיש לפרש כרש"י וכדבארתי שחלה נזירות מספק, ושיטת הרמב"ם פ"ד נזירות ה' י"א, נראה שהספק אם יבא בן דוד הוא לחומרא, שכתב האומר הריני נזיר כיום שכן דוד בא בו, אם בחול נדר הרי זה אסור לעולם, וטעמו מאחר שנדר על הספק ואם לא חל היו דבריו לבטלה, לכן חלה נזירותו. אבל על הספק אם יבא בשבת ויו"ט, ספק זה שלא נדר עליו ביחוד הוא בדין ספק נזירות להקל, דהרי יתקיימו דבריו על ימים האחרים, והו טעם מה שכתב ואם בשבת או כיום טוב נדר, אותה שבת או אותו יום טוב מותר וכו', שהדבר ספק אם יבוא בשבת או כיום טוב או לא יבוא, והואיל והוא ספק ביום שנדר לא חלה עליו נזירות שספק נזירות להקל. וצריך ג"כ לומר דבשבת לא אפשר לידע חוץ לירושלים דלא בא בע"ש, ולכן אסור בשבת הבאה דשמא אתא בע"ש ולא ידעו כאן, והרי זה המשך הספק דימות החול שבהכרח חל עליו, ולכן כתב ושבת הבאה שהיא ספק אינה מפקעת נזירות שחלה עליו.

והנני ידעו מוקידו ומברכו בחג שמח וקבלת התורה

משה פיינשטיין

סימן כו *

בענין מינוי גר לראש ישיבה ומשגיח

בע"ה ט"ז מנחם אב תמש"ה.

מע"כ הרה"ג מוהר"ר ראובן סופר שליט"א

הנה נכדי הרה"ג מוהר"ר מרדכי טנדלר שליט"א קרא לי מכתבו של כת"ר, ומשום שקשה לי מחמת חלישות בריאותי ל"ע לכתוב, אמרתי מילים אלו בקיצור נמרץ, ובקשתי שיעתיקם במכונת כתיבה.

הנה בפשטות, אמת מה שהזכרת מגמרא קידושין דף ע"ז ע"ב שום תשים עליך מלך מקרב אחיך, כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך וכו', במערבא אפילו

* אודות תשובה זו עיין בהקדמה דף 3 בד"ה בזמן שמרן זצ"ל.

ע"ב שפירש"י ממנה על המידות, והוא ממש כמו השגחה על הכשרות דמה לנו כשרות משקלות המידות לכשרות איסורי מאכלות. והוה שררחה, לעמוד על המשמר שיחקיים דיני התורה וממינוי זה יש לו הכח לעשות נגד רצונו דבעל הבית ולכן חשוב שררה. והמושג של שררה שנזכר באג"מ חו"מ ח"ב סי' ל"ז לגבי סילוק רב, הוי מושג אחר מהשררה הנדרשת לאיסור לא תשים עליך שאינו מחמת שררה דכפיה האסורה בגר, אלא מחמת שררה דכבוד החייבין לנהוג בו כבוד - שלא מצינו שנאסר בגר.

ובדבר מה שהערת אם יש איסור גם על הגר עצמו לקבל שררה, לכאורה נראה שאין כאן איסור כלל, גם בשררה ממש. ובאמת כמו שנכדי הג"ל הזכיר אפשר דזה מה שקרה בימי שמעיה ואבטליון ובדבורה וכו', שמעצמם מחמת גדלותם היו הנשיא והאב"ד והשופט ולא הוצרך למנותם, וצ"ע בזה.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן כז

שני מכתבים בעניין החזקת ישיבות

א. ביאור קרא ושמתם ועשיתם

בע"ה חמשה עשר באב תשל"ט.

מע"כ ידידי החשובים והנכבדים מאד ה"ה ר' חיאל דיוויס שליט"א ור' שניאור לואיס שליט"א

הנני בזה להודות לידידנו המכובדים מאד במעשיהם הגדולים לכבוד התורה וקיום הישיבות במדינתנו אשר עצם המעשים טובים הגדולים אלו מביאין ברכה גדולה, כדכתיב (דברים עקב ז', ח"ב) והיה עקב תשמעון, שהוא כדמסיק הקרא מה היא השמיעה - היינו ושמתם ועשיתם. שפירוש ושמתם הוא המשנה ועשיתם הוא המעשה (כבספרי דברים פסקא נ"ח, אות ל"ב). שהכוונה היא בועשיתם לא רק בקיום העשין והלאוין, שעל זה הא איכא גם עונשין גדולים להעוברים ואין מקיימין, ועיקר השכר אינו בהאי עלמא כדאיתא בקידושין דף ל"ט ע"ב רבי יעקב היא דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. אלא הוא קאי ג"כ על ושמתם שהוא המשנה והלימוד, שהוא עושה בקיום השמיעה - שהוא הלימוד בישיבות אצל גדולי תורה - ע"י מעשה, שהוא התמיכה בענינים הכספיים שיש צורך גדול באכילה ושחיה וכל ענינים הגשמיים, שאי אפשר בלא זה המשנה והלימוד. שעל זה איכא גם שכר בעולם הזה, שמסיק הקרא ושמר ה' לך את הברית - והוה שכר המחוייב מצד הברית, ושעוד יוסיף לעשות השכר בחסד.

כדמסיק בקראי אחריני ואהבך וברכך והרבך וכל הברכות שמסיק, שכולן בעוה"ז, לבד השכר הגדול שקיימת לו לעוה"ב.

ידידו

משה פיינשטיין

ב. ביאור שייכות ושנתם לבניך לכל אחד מישראל

בע"ה עש"ק נחמו חשמ"א.

הנני בזה להודות לידידנו היחור נעלה והיחור מכובד במעשיו הגדולים לכבוד התורה וקיום הישיבות במדינתנו, אשר הוא קיום העיקרי למה שנתחייבנו אנתנו וכל ישראל ונצטוינו לקרא זה פעמיים בכל יום בחוץ מצות קריאת שמע (דברים ו' ו') ושנתם לבניך. שפרש"י מדברי חז"ל (ספרי דברים פסקא ל"ד ד"ה לבניך, לבניך אלו תלמידיך) שלבניך שבקרא זה דקריאת שמע פירושו שהם התלמידים - הראויים כבר ללימוד ההוראה, ונצטוו כל ישראל לקרוא זה פעמים בכל יום. שלימוד כזה לא שייך לצוות לכאורה אלא לגדולי הזור, שהם שייכים שילמדו עניינים אלו דהוראה לתלמידים - שהם גם בעצמם כבר תלמידי חכמים - שהם ראשי הישיבות. אבל הוא משום שאי אפשר זה אלא ביסוד ישיבות שיתחננו מקטנותם עד שיגיעו למדרגה זו, ויהיו כל ימיהם בחינוך הישיבות, שעל ידי זה נתכונן דעתם ורצונם לירד לעומקה של הלכה, ושייך שילמדו ענייני הוראה וידיעת הסוגיות על בוריים. וזה לא שייך לגדולי התורה לבד, כי צריך ע"ז הוצאה מרובה דכספים, שזה מוטל על כל ישראל. שלכן כל אחד ואחד מחוייב לקרא כל הפרשה דק"ש, שהוא גם קרא דושנתם לבניך.

ידידו

משה פיינשטיין

סימן כח

שתי תשובות בדבר לימוד ילדים וילדות יחד

א. מקום שאם לא ילמדו יחד יצטרפו לשלוח את הילדות ללמוד בבית ספר של גויים

בדבר סקרענטאן שהמציאות הוא שבהישיבה הקטנה מתמעט מספר התלמידים מצד שהרבה מהיהודים התושבים הולכים משם להכרכים, או מסיבות אחרות יהיה מאיזה טעמים שיהיו, והגיע בשנה זו למספר פ"א שהם יחד ילדים וילדות שבכל כיתה איכא מספר קטן מאד. ובכיתות שמחמישית ולמעלה יש שהם רק שמונה או שבע תלמידים, ואם יחלקו הילדים והילדות הרי יהיה רק ד' וה' וגם ג' תלמידים בכיתה